

Demográfia

1/2018

Milyen képet mutatna Románia mindössze 12,5 millió lakossal? A román népesség-előreszámítás scenáriói

Dan Popa: Cum ar arata Romania cu doar 12,5 milioane de locuitori? Vezi scenariile Statisticii cu privire la viitorul demografic al Romaniei

HotNews.ro, 2017. november 28.

URL: http://economie.hotnews.ro/stiri-finante_banci-22140844-cum-arata-romania-doar-12-5-milioane-lo-cuitori-vezi-scenariile-statisticii-privire-viitorul-demografic-romaniei.htm

Az INS (Országos Statisztikai Intézet) szerint Románia lakossága 2015 júliusában 19,8 millió fő volt. Figyelembe véve, hogy kevesebben születnek, mint ahányan meghalnak és az országot több ember hagyja el, mint amennyi hazatér, a 2012 és 2015 közötti időszakban mintegy negyedmillió főt veszített az ország.

Ha megnézzük a román lakosság korösszetételét, egy több éve tartó öregedési folyamatnak lehetünk tanúi, ami a 65 éves kor felettiiek számának és arányának növekedését jelenti.

2017 végén az INS népesség-előreszámítási adatokat publikált Románia lakosságának várható alakulásáról 2060-ig. Románia állandó lakosságát a megyénként előre jelzett lakónépesség összegzésével becsülték meg, az egyes megyék állandó lakosságára vonatkozó forgatókönyvek pedig a 2012 és 2015 közötti időszak demográfiai jelenségein alapulnak.

Az INS-nek *A népesség területi előreszámítása 2060-ig* című kiadványából kiderül, hogy „az ország súlyos jövőbeli demográfiai egyensúlyhiányának pesszimista előzményei már most láthatók, előre vetítve a lehetséges negatív gazdasági és társadalmi következményeket általában, a munkaerőpiacon, a nyugdíjrendszer működésében, az egészségügyi szolgáltatásokban, az oktatásban, a szociális védelemben, az államháztartási bevételek és kiadások egyensúlyának biztosításában, valamint a háztartásokban”. A népesség elöregedésének hangsúlyossá válása a várható élet-tartam növekedésével együtt az idős népesség struk-

TARTALOMJEGYZÉK

Demográfia	1
Társadalom	17
Gazdaság	25

turális változását eredményezi egy új korcsoport, a „legidősebb idősök”, vagyis a 80 év feletti idősorúak megjelenésével.

Az országos népesség-előreszámítás szerint 2060-ban a magas változatnak megfelelően az országnak 16,3 millió lakosa, az alacsony változat szerint 12,5 millió lakosa lenne. Az alapváltozat a népesség alakulásának legrealisabb változata. Ennek alapján Románia 2060-ban 13,8 millió lakossal fog rendelkezni. A konstans (létszám-fenntartó) változat szerint a lakosságot 2060-ban 11,0 millióra, és egy ötödik, ún. középső forgatókönyv szerint pedig 15,4 millióra becsülték.¹

- Valamennyi előreszámítási változat szerint az ország lakossága 3,6 millió (magas változat) és 8,8 millió fő (konstans változat) között csökken. A nők továbbra is többségben lesznek. Teljes lakosságbeli arányuk 2060-ban az összes előszámítási forgatókönyv szerint közel azonos lenne (51,5% a magas és 52,0% a konstans forgatókönyvben), ami a 2015-ös adattal (51,2%) összehasonlítva növekedést jelentene.
- Területi szinten, az *alpváltozat* szerint, a lakosság valamennyi megyében csökken a 2015 és 2060 közötti időszakban, kivéve Ilfov megye lakosságát, amely mintegy 216 000 emberrel (körülbelül 50%) fog növekedni 2060-ra.
- Megyei szinten a honos népesség fogyása a 2015 és 2060 közötti időszakban -61,3% (Teleorman) és -7,5% (Iasi) között fog alakulni az alapváltozat szerint.
- A megyék, amelyek lakossága kevesebb, mint 100 000 fővel csökken: Beszterce-Naszód, Brassó, Kolozs, Kovászna, Giurgiu, Hargita, Ialomita, Iasi, Szilágy, Szeben, Temes, Tulcea és Vaslui.

¹ A változat, amely szerint megyei szinten 2030-ban a teljes termékenységi arányszám termékeny korú nők esetén 1,40 és 2,61 közötti, 2060-ra pedig 1,70 és 2,83 közötti lenne. A férfiak 2060-ban születéskor várható élettartama 79 és 84 év.

- 2060-ban Bukarest továbbra is a legnépesebb település lesz 1 380 000 fővel, amelyet Iași megye követ, melynek népessége 2060-ban 728 700 lakosra csökken. Tulcea lakossága körülbelül 97,8 ezer fővel csökken, és továbbra is a legritkábban lakott megye lesz.
- 2060-ra Bukarest főváros és Prahova megye lakossága mutatná a legnagyobb csökkenést -464,3 ezer, illetve -320,3 ezer fővel.
- 2015-höz képest a 8 fejlesztési régióból dél-nyugat Olténia lakossága várhatóan a felére csökken 2060-ban. A másik véglet a Bukarest-Ilfov, amely csak körülbelül -10,8%-kal csökken, az Ilfov megyei népességnövekedésnek köszönhetően.
- A többi régióban a népesség csökkenése az észak-keleti régió -22,4%-a és a Dél-Havasalföld régió -44,5%-a közötti szórást mutat.
- A termékeny korú szegmens és a termékenység alacsony szinten maradásával a 0–14 év közöttiek száma jelentősen csökken 2015 és 2060 között, az alapváltozat szerint 3073,7 ezer főről 1773,4 ezer főre, teljes lakosságbeli arányuk pedig a 2015-ös 15,5%-ról 2060-ban 12,9%-ra. Az észak-keleti (Bákó, Neamt, Suceava és Vaslui) és észak-nyugati régió megyéi (Beszterce-Naszód, Szilágy) a fiatalok legmagasabb arányával rendelkező „fiatal” megyék közé fognak tartozni, a fiatal lakosság több mint 16,0%-ával. Dambovita, Gorj megyék és Bukarest kitűnnek a fiatal lakosság legkisebb százalékával (10,0% alatt).
- Az alapváltozat szerint Románia felnőtt lakossága 2060-ban 7 920 400 főt számlál majd (5 418 200-zal kevesebbet, mint 2015-ben), és aránya 67,3%-ról (2015) 57,4%-ra fog csökkenni (2060). Területi szempontból a 15–64 év közötti népesség minden megyében csökkenni fog, kivéve Ilfov megyét, ahol a felnőtt lakosság 2060-ban 394 200 fő lesz, mintegy 87 000 fővel több, mint 2015-ben. 2060-ig az aktív lakosság számában erőteljesebb csökkenés figyelhető meg a déli megyékben: Gorj (-67,9%), Teleorman (-65,7%), Brăila (-63,3%) és Vâlcea (-62,7%) megyében. A nyugati régió (724 900 fő) és dél-nyugat Olténia régió (541 800 fő) 2060-ban továbbra is a legalacsonyabb számú munkaképes korú lakosságot számláló régiók csoportjába fog tartozni. A másik véglet az észak-keleti, észak-nyugati és a Bukarest-Ilfov régió. Míg 2015-ben Ilfov, Temes és Bukarest túnt ki a teljes honos felnőtt lakosság 70,0% feletti arányával, 2060-ban valószínűleg csak Iași és Ilfov megyében lesz a 15–64 év közötti népesség aránya magasabb, mint 60,0% (65,2%, illetve 60,2%).

- A jövőbeni demográfiai öregedési folyamat is területi különbségeket mutat. A 65 éves és annál idősebb lakosság számbeli növekedése folytatódik. Az idősök teljes honos népességen belüli aránya 2015 és 2060 között az alapváltozat szerint 17,2%-ról 29,7%-ra emelkedik, a fiatalok aránya pedig 15,5%-ról 12,9%-ra csökken, ami tovább súlyosbítja a román népesség demográfiai öregedését. Ha 2015-ben az öregedési index szerint 111 idős jutott 100 fiatalra, 2060-ban 231 idős jut majd 100 fiatalra. Területi szempontból 2060-ban Gorj megye és Bukarest lesz a „legöregebb” terület, a teljes népesség több mint 38,0%-ával.

TÁRGYSZAVAK: népesség-előreszámítás, népességfogyás, öregedő társadalom, Románia, 2060

BÁNDI MELISSA

2/2018

A francia népesség növekszik és öregszik, ami veszélyt jelent a környezetre

Camille Gaubert: La population française augmente et vieillit, une menace pour l'environnement
Sciences et Avenir, 2018. január 19.

URL: https://www.sciencesetavenir.fr/sante/natalite-esperance-de-vie-les-chiffres-a-retenir-du-bilan-demographique-de-la-france-en-2018_120012

A születésszámok csökkenése és a halálozások számának növekedése ellenére a népesség Franciaországban és Európában – bár csökkenő ütemben – továbbra is növekszik, és ez főleg a 65 éven felüliekre igaz. Ez a demográfiai növekedés kockázatokat hordoz magában mind a környezet, mind az egészségügy terén.

2006 óta a francia népesség 63 millióról 67 millióra nőtt a Nemzeti Statisztikai és Gazdasági Tanulmányok Intézete (INSEE) 2017. évi népesedési jelentése szerint. 2018. január 1-jén Franciaország lakossága elérte a 67,2 millió főt, szemben az előző évi 66,9 millióval. 2017 során a népesség 233 ezerrel, vagyis 0,3%-kal nőtt, míg 2008 és 2013 között a növekedés évi 0,5%-os volt. Ez főként a természetes népmozgalmak pozitív egyenlegéből (a születések és halálozások számának különbségéből) adódott, ami 2006-ban még 302 400 fős növekedést jelentett, de 2017-ben már csak 164 000-et. A vándorlás egyenlege (az országba bevándorlók és a kivándorlók számának különbsége) az utóbbi években 69 000 fő körül stabilizálódik. Európa legnépesebb országa 2017-ben Németország,

megelőzve Franciaországot, az Egyesült Királyságot, Olaszországot és Spanyolországot, amelyek együtt az európai népesség 63%-át teszik ki.

2017-ben Franciaországban a születések száma 2,1%-kal csökkent, ami 767 000 újszülöttet jelent, 17 000-rel kevesebbet, mint 2016-ban. Ez a három éve tartó csökkenő tendencia a franciaországi születések számát (nem számítva Mayotte tengerentúli megyét) az 1997-es szintre vitte le, de ezzel nem süllyedt az 1994. évi, 741 000-es szintre. A fogyás a termékenységi mutató csökkenésének a következménye is, amely 2017-ben 1,88 gyermek/nő, míg 2006 és 2014 között viszonylag stabilan 2,00 körüli volt.

Ugyancsak 2017-ben a franciaországi halálozások száma 1,5%-kal, 603 000-re nőtt, ami 9000-es többletet jelent az előző évihez képest. Ez a változás már a 2010-es évtized elejétől előre látható volt, mivel most érkeztek el a háború utáni baby-boom nagy létszámú generációi a magas halandósággal is járó korba, de a halálozásokhoz hozzájárultak az influenzajárványok is.

2017-ben a születéskor várható átlagos élettartam a nők esetében 85,3, a férfiakéban 79,5 év, míg 10 évvel korábban 84,4, illetve 77,4 volt. A két nem közötti különbség tehát egy évtized alatt több mint egy évvel csökkent. 2015-ben az Európai Unió 6 tagállamában (köztük Dániában, Svédországban, Írországban és az Egyesült Királyságban) a különbség 4 év alá csökkent. Európa keleti felében ugyanakkor még mindig 9 év a különbség a nők és a férfiak várható élettartama között.

A népesség öregedésének folyamata mind Franciaországban, mind az Európai Unió egészében folytatódik. 2018. január 1-jén a 65 éves és idősebb (65+) népesség Franciaország lakosságának 19,6%-át jelenti, szemben az egy évvel korábbi 19,2 és a 20 évvel ezelőtti 15,5%-kal. Az Európai Unió egészét tekintve a 65+ korú népesség aránya 2006 és 2016 között 16,8%-ról 19,2%-ra emelkedett.

2017 novemberében egy neves biodemográfus kutató nyilatkozatot adott egy általa is jegyzett, *A világ tudósainak felhívása az emberiséghez: második figyelemztetés* című, tizenötezer személy aláírását viselő dokumentummal kapcsolatban. E felhívás szerint „veszélybe sodorjuk jövőnket, ha nem tudjuk lelassítani forrásaink féktelen fogyasztását, és nem óhajtjuk tudomásul venni, hogy a népesség folyamatos növekedése számos ökológiai és társadalmi veszély első számú okozója”. A kutató szerint arról van szó, hogy „egy növekvő népesség fokozatosan behatol a természet területeibe, és fokozza a forrásokra nehezedő nyomást”.

A népesség növekedése ugyanakkor gondot okoz az egészségügy területén is. A kutató hangsúlyozza, hogy „Franciaország például elérkezett a demográfiai átmenet egy fontos szakaszához, amelyben egyes népességcsoportok, különösen a nagyon idősek létszáma erősen nő”. Olyan „sérülékeny” rétegekről van szó, amelyeket a társadalom „még nem képes ilyen nagy számban befogadni”, mivel „nehézségek elé állítják az egészségügyet, például a nyugdíjasotthonok vagy a kórházakban rendelkezésre álló férőhelyek számát illetően”.

Szerinte „jelenleg még nem lehetséges olyan küszöb-számot megadni a népesség nagyságára vonatkozóan, amelyet nem szabadna túllépni”, de kutatásai eredményeként „előreláthatóan 2020 végére a válasz bizonyos elemei rendelkezésre fognak állni, amelyekhez fel lehet használni népesedési, éghajlati, epidemiológiai, társadalmi-gazdasági, valamint a levegő minőségére vonatkozó adatokat, mégpedig nagyon finom területi részletezettséggel”.

TÁRGYSZAVAK: népességszám, termékenység, születésszám, halálozás, népesség öregedése, várható élettartam, vándorlási egyenleg, környezet, egészségügy, Franciaország, Európai Unió

RÓZSA GÁBOR

3/2018

Az életpálya és a gyermekvállalás egyeztetése Európában

Anna Matysiak: Karriere und Kinder: Wo geht beides gut zusammen?

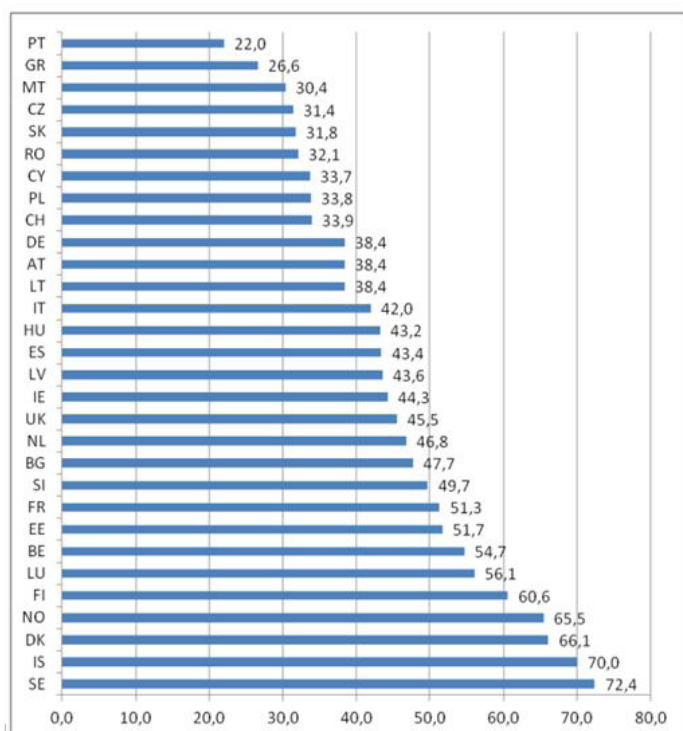
Demografische Forschung aus Erster Hand, 2017. 4. sz. 3. p. URL: <https://idw-online.de/de/attachmentdata64136.pdf>

A szerzők itt ismertetett tanulmánya¹ harminc európai ország demográfiai adatai alapján vizsgálja a nők teljes termékenységi rátája és a gyereknevelés nemzeti feltételei közötti összefüggést. A gyereknevelési helyzet rangsorolására összeállított nemzeti részindexekből számított összetett mutató (ideális esetben) legfeljebb száz lehet.

¹ Jelen recenzió egy kétszerzős, angolul megjelent cikknek az egyik kutató által összeállított, német nyelvű ismertetése alapján készült. Az eredeti írás: Anna Matysiak – Dorota Węziak-Białowska: Country-Specific Conditions for Work and Family Reconciliation: An Attempt at Quantification. *European Journal of Population*, 2016. 4. sz. 475–510. p. Elérhető: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10680-015-9366-9>.

A munka, a karrier és a gyereknevelés összeegyeztetésének 2008-ban és 2009-ben felmért tényezői összefüggnek a családpolitika megfigyelt nemzeti ösztönzőivel, a gyermeket vállalók munkalehetőségeivel, valamint a társadalmi normákkal, preferenciákkal.

A teljes termékenységi ráta és a gyereknevelési feltételek összetett indexének pozitív összefüggése arra utal, hogy az észak-európai országok viszonylag kedvezőbb demográfiai helyzetében szerepe van a magas pontszámokkal értékelt családpolitikának, munkaerőpiacnak és társadalmi normának is.

1. ábra: A gyereknevelés nemzeti feltételeinek összetett indexei* országok szerint, 2009 (a legkedvezőbb index = 100). (A magyarázatot lásd a 2. ábránál.)

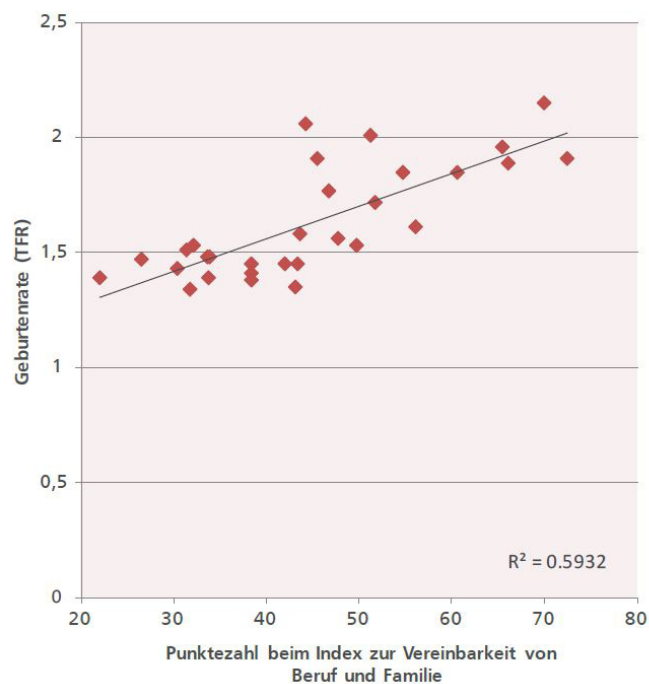
A 30 európai ország angol nevének betűjelével. Az ábrát a referált írásban szereplő táblázat adatai alapján a recenzens készítette.

A családpolitika értékelésének tényezője például a gyermekgondozó intézményekben elért szolgáltatás, a gyerekek intézményben töltött heti ideje, az egy gyerekre jutó gondozók száma, az intézményi szolgáltatásokért fizetett díj. Országonként eltérő az anya és az apa által igénybe vehető gyermekgondozási idő, illetve a társadalombiztosítás által fizetett gondozási díj, továbbá a gyerek betegsége esetén igénybe vehető (fizetett) távollét.

A munkaerőpiac értékelésének tényezője például a gyermekgondozásról visszatérő anyák (ismételt) elhelyezkedésének esélye, a nők munkaidejének rugalmas-

sága, illetve az indokolt szolgálatmentesség lehetősége, a nők aránya a jól fizetett munkahelyeken.

A társadalmi normák értékelésének tényezője például a dolgozó anya gyereknevelési lehetőségeinek összehasonlítása az állást nem vállaló háziasszonyokéival. További tényező, hogy a családapa miként vehet részt a kisgyerek ellátásában, hogy az anya munkát vállalhasson.

2. ábra: Összefüggés a gyereknevelés nemzeti feltételeinek indexei* és a teljes termékenységi ráta (TFR) között, 2009 (a legkedvezőbb index = 100)

* Az összetett index, mint független változó, a családpolitika, a munkaerőpiac és a társadalmi normák felmért tényezőinek nemzeti pontszámain alapul.

A megfigyelt tényezők változásai is befolyásolják az értékelést, például ahol nem volt előzőleg fizetett gyermekgondozási idő, majd az anyák három hónapig maradhatnak otthon, azt nagyobb pontszám ismeri el, mint ahol a korábbi 12 hónap helyett 15 hónapra növelik a gondozási időt. A részindexek súlyrendszere gátolja, hogy bizonyos tényezők nagy javulása ellensúlyozhassa a többi (például kedvezőtlenebb) mutató alacsony pontszámát.

TÁRGYSZAVAK: teljes termékenységi ráta (TFR), gyereknevelési feltételek, karrier, európai országok

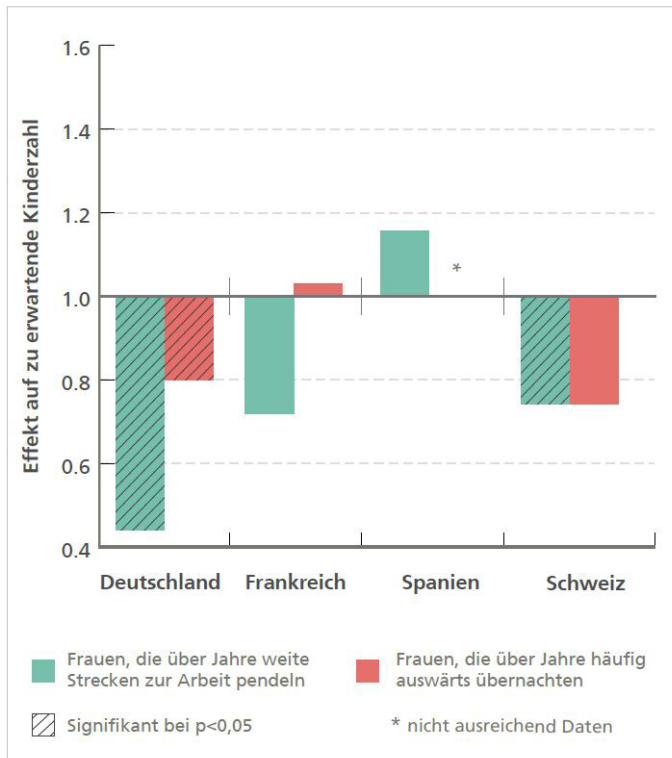
NÁDUDVARI ZOLTÁN

4/2018

Összefüggés a munkahely távolsága és a gyermekek száma között

Heiko Rüger: Langer Arbeitsweg, weniger Kinder?
Demografische Forschung aus Erster Hand, 2017. 4. sz. 4. p.
 URL: <https://idw-online.de/de/attachmentdata64136.pdf>

A szerzők felmérték,¹ hogy az eredetileg tervezett és a tényleges gyerekszám közötti arány miként függ össze a napi munkába járás távolságával, a tartós távollét időigényével négy európai országban.

1. ábra: A nők napi munkahelyi ingázásának, illetve több napos távollétének összefüggése a tényleges gyerekszámmal országok* szerint, viszonzyszám (az elvárt gyerekszám = 1,0)

* A német, a francia, a spanyol és a svájci felmérés eredménye a nagy távolságra napi ingázással munkába járó (bal oldali), illetve gyakran több napig távol levő nők (jobb oldali diagram) tényleges gyerekszámának átlagos aránya az elvárthoz mérten.

Az értékelt francia, német, spanyol és svájci minták mintegy ezer választ tartalmaznak. A kérdőívben a negyven évnél idősebb férfiak és nők közölték a ténylegesen

megszületett gyerekek számát, valamint a munka miatti távollétek adatait. A korhatár fölötti válaszolók „nagy mobilitású” csoportjába tartozók naponta legalább két órát töltenek ingázással, illetve évente több mint hatvan éjszakát vannak távol az otthonuktól a munkájuk miatt.

A minta válaszai húsz évre visszatekintő értékelést tartalmaznak. A férfiak átlagosan mintegy 15, a nők 5%-a válaszolta, hogy nagy mobilitású. A szokásost meghaladó idejű távollét hatással van a gyerekek tényleges számára, mivel a családi feladatokra kevesebb idő marad. A tényleges gyerekszám átlagosan 37%-kal nagyobb a szokásos napi ingázási idejű nők csoportjában, mint a nagyobb távolságú munkahelyre utazókéban.

A szerzők az eredmények nemzetközi összehasonlítása alapján értékelik a gyermekgondozó intézményeknek, az ország gazdasági stabilitásának, a rugalmas munkaidő lehetőségének stb. hatását a tényleges gyerekszám alakulására. A spanyol adatszolgáltatók például az elvártnál több gyermeket vállaltak a nők nagy időigényű ingázása esetén is, ami a családtagok (például nagyszülők) rendszeres segítségével magyarázható. A francia nők az elvártnál több gyermeket vállalnak hosszabb szolgálati utak esetén is, és ezt elősegítik a gyermekintézmények, illetve más családpolitikai kedvezmények.

A szerzők a kutatási eredmények alapján értékelik a német és a svájci férfiak gyakori szolgálati útjainak összefüggéseit is a gyermekek tényleges számának alakulásával.

TÁRGYSZAVAK: gyermekvállalás, munkahely távolsága, szolgálati távollét, nemzetközi összehasonlítás, Franciaország, Németország, Spanyolország, Svájc

NÁDUDVARI ZOLTÁN

5/2018

Válasz az európai bevándorlási válságra: a vallások közötti együttműködés lehetséges jótékony hatásainak vizsgálata a bevándorlók integrációjára

Majbritt Lyck-Bowen – Mark Owen: A multi-religious response to the migrant crisis in Europe: A preliminary examination of potential benefits of multi-religious cooperation on the integration of migrants

Journal of Ethnic and Migration Studies, 2018. február 15. 1–22. p.

DOI: 10.1080/1369183X.2018.1437344

¹ Jelen recenzió egy kétszerős, angolul megjelent cikknek az egyik kutató által összeállított, német nyelvű ismertetése alapján készült. Az eredeti írás: Heiko Rüger – Gil Viry: Work-related Travel over the Life Course and Its Link to Fertility: A Comparison between Four European Countries. *European Sociological Review*, 2017. 5. sz. 645–660. p. Elérhető: https://www.researchgate.net/publication/320432883_Work-related_Travel_over_the_Life_Course_and_Its_Link_to_Fertility_A_Comparison_between_Four_European_Countries/

Az új évezred kezdete óta a nemzetközi vándorlásban érintettek száma jelentősen emelkedett, elérve a 260 millió főt 2017-ben. Ebbe a nagyjából 26 millió menekültet is beleszámították.¹ A világ különböző részein (Szíria, Szomália, Afganisztán és Irak) lejátszódó konfliktusok és a más államokban (Pakisztán, Nigéria, Eritrea) tapasztalható zűrzavar vagy elnyomás jelentősen hozzájárult az Európába történő bevándorlás mértékének növekedéséhez.

Az európai országok egymástól eltérő módon reagáltak a problémára. Svédország és Németország, nagyfokú együttérzést tanúsítva, megnyitotta határait a bevándorlók előtt, míg ezzel szemben Magyarország, Lengyelország vagy az Egyesült Királyság sokkal szkeptikusabb (volt) a kérdést illetően. A probléma helyes kezelésének megítélésében tapasztalható különbségek komoly súrlódásokhoz vezettek az európai államok között és az Európai Unióban egyaránt, holott az okok országtól, helyzettől függőek és igencsak összetettek. Egy biztos: az utóbbi években és jelenleg is tapasztalt bevándorlási hullámok és kezelésük jelenti a legsúlyosabb kérdést mind az európai államok, mind az Európai Unió életében évtizedekre visszamenően.

A tanulmány alapjául szolgáló kutatást a Vallási Vezetők Európai Tanácsának² kezdeményezésére a Winchesteri Egyetem egyik intézete hajtotta végre. Kezdeti célkitűzésként egy olyan, több vallás együttműködését feltételező integrációs megközelítés kialakításában gondolkodtak, amelyet aztán hatékony eszközként lehet átültetni a gyakorlatba és amely segítheti a bevándorlók európai beilleszkedését. Ennek tükrében a kutatás során kimondottan arra voltak kíváncsiak, hogy kimutatható-e összefüggés a sokvallású megközelítés és az integráció eredményessége között. Fontos megjegyezni, hogy mivel a kutatás még a kezdeti stádiumában van, ez az első cikk, amely szervezeti nézőpontból próbálja feltérképezni az integráció szempontjából meglehetősen új módszer kézzelfogható és lehetséges pozitív következményeit. A szerzők elképzelése szerint a szokatlan szemléletmód segítheti a vallással, mint a beilleszkedésnek gátat szabó tényezővel összefüggésbe hozható problémák leküzdését és szélesítheti a bevándorlók kapcsolati hálóját is.

Ezzel szemben kijelenthető, hogy a vallások közötti együttműködés messze van az elfogadható szinttől, és ennek számos oka ismert. A kutatás keretében végzett

interjúk többek között világossá tették, hogy a különböző vallási szervezetek közti együttműködés és párbeszéd még csak gyerekcipőben sem jár. Éppen ezért helyi, regionális és nemzeti szinten is meg kell teremteni azokat a platformokat, ahol a vallási közösségek vezetői és képviselői találkozhatnak egymással és eszmét cserélhetnek. Az ismeretek és a tapasztalat hiánya azonban komolyan veszélyeztetheti ezeket a kísérleteket, így útmutatással kell (és lehet) segíteni az érdeklődő feleket törekvéseikben, ahogy ezt Svédországban is tették.

A kutatás a kormányzati politika és annak gyakorlata szempontjából is jelentőséggel bír. A szerzők kimutatták, hogy a probléma megoldásának állami támogatottsága alacsony; a kedvezőtlen pénzügyi helyzet miatt a legtöbb helyen önkéntesek segítségét kéri a projektek levezényléséhez. Ez egyrészt a kutatások fenntarthatóságát, másrészt bővíthetőségüket is veszélyezteti. Kiváló ellenpéldát szolgáltat azonban Németország, ahol a Belügyminisztérium jelentős mértékben támogatta az ez irányú kutatást, és több mint negyven, a sokvallású integrációs „technikának” megfelelő projektet finanszírozott.

Új kutatási területként nyilvánvalóan komoly lehetőségeket rejt magában a projekt, és számos egyéb szemponttal is lehetne bővíteni a felméréseket, közelebb kerülve ezzel a sokvallású integráció működésének megértéséhez. A szerzők szerint ebben jelentős segítséget nyújthatnak a bevándorlókval készített interjúk elemzései, melyek elindítását 2018-ban tervezik. Emellett további adalékot szolgáltathatnak a hosszú idősoros vizsgálatok is az integráció hosszú távú eredményességének alátámasztásában. A tanulmány megállapítása szerint kiemelten fontos lesz az is, hogy meghatározzák a sokvallású integráció sikere szempontjából kulcsfontosságú változókat, faktorokat és megbecsülik hatásukat. Ezen a területen a különböző vándorlásügyi szervezetekkel kapcsolatos elemzéseket kiválóan lehet hasznosítani. A cikk szerint az ezekben legtöbbször használt vizsgálati szint, a nemzetállam azonban túl bő kategória, éppen ezért a szerzők javasolják ennek leszűkítését a helyi, települési szintre. Másik elképzelésük szerint a keresztény és az iszlám szervezetek integrációs attitűdjei (hajlandóság, részvétel) közti különbségek okait is érdemes lenne alaposabban kutatni.

A tanulmány zárásaként a szerzők kijelentik, hogy írásukkal nem a sokvallású integrációs megközelítés tökéletessége mellett foglalnak állást, hanem csupán felhívják a figyelmet az európai vallási és világi diskurzusok közötti komplex kapcsolat kutatásának kiemelt fontosságára. Véleményük szerint azonban azt is látni

¹ A Migration Data Portal 2017-es adatai.

² European Council of Religious Leaders (ECRL).

kell, hogy a két fél közti párbeszéd milyen hatással van az egyes integrációs szolgáltatások és folyamatok alakulására, és melyek azok a legitim szervezetek, amelyeket e folyamatok végrehajtásával a későbbiekben meg lehet bízni.

TÁRGYSZAVAK: vallás, bevándorlás, integráció, vallásközi együttműködés, poszt-szekularizáció, Európa

HORVÁTH BALÁZS

6/2018

Kik és milyen feltételek mellett dolgoznak a nyugdíjkorhatár elérése után Európában? A SHARE felmérés¹ eredményei

Morten Wahrendorf – Bola Akinwale – Rebecca Landy – Katey Matthews – David Blane: Who in Europe Works beyond the State Pension Age and under which Conditions? Results from SHARE

Population Ageing, 2017. 3. sz. 269–285. p.

DOI: [10.1007/s12062-016-9160-4](https://doi.org/10.1007/s12062-016-9160-4)

Az európai kormányok, válaszul a népesség előregedésére és annak várható következményeire, előszeretettel „vezetik vissza” az idősebb korú dolgozókat a munkaerőpiacra, és emelik az állami nyugdíj korhatárát 65 év fölé. A különböző állami intézkedések bizonyos szintű kényszerítő hatásként való értelmezése mellett, a kutatások egyértelműen kimutatták az időskori munkavállalást meghatározó egyéb tényezőket is. A cikk alapjául szolgáló vizsgálat eredményei is ezt támasztják alá és megadják azokat a szempontokat, amelyek segíthetnek a nyugdíjba vonulás körülményeinek megállapításában, valamint a munkavállalási idő meghosszabbításának propagálására elősegítő intézkedések kidolgozásában.

A felmérés aktualitását különösen az adja, hogy a középkorú dolgozók munkavállalási és munkakörülményeit illetően rengeteg adattal rendelkezünk – minthogy a kutatások jelentős része erre a célcsoportra fókuszál –, azonban a nyugdíjkorhatárt meghaladó munkavállalókra vonatkozóan ez már nem mondható el. A tanulmányhoz a SHARE negyedik adatgyűjtéséből származó információkat használták fel, amelyek a 2010 és 2012 közötti időszak állapotát tükrözik.

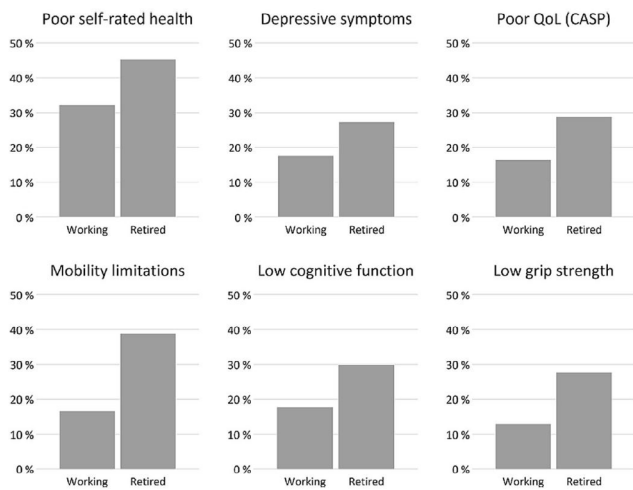
¹ Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe: kétévenként végrehajtott, interdiszciplináris nemzetközi panelkutatás, amelyben 50 évnél idősebb személyek egészségéről, gazdasági-társadalmi helyzetéről, valamint társasági és családi kapcsolatairól gyűjtenek adatokat számos európai országban és Izraelben. A felmérést Magyarországon a TÁRKI végzi.

Jelen cikk kimondottan a 65 és 80 év közötti férfiak és nők munkavállalással kapcsolatos jellemzőit mutatja be. Ezenkívül a szerzők összevetették a még dolgozók és a már nyugdíjba vonultak munkafeltételeit is, az egyes korosztályok figyelembevételével.² A hangsúlyt a társadalmi-demográfiai tényezőkre, a munkavállalási feltételekre és az embereket a munka során érő pszichoszociális stresszre helyezték. A tanulmány röviden összefoglalja az említett faktorok és az időskori munkavállalás kapcsolatának korábbi helyzetét is.

A szerzők alapvetően két célt tűztek ki maguk elé cikkükkel. Egyrészt bemutatni a nyugdíjkorhatárt meghaladó munkavállalók egészségügyi és munkahelyi körülményeit, másrészt összehasonlítani a kapott adatokat a hasonló korú, de már nyugdíjban levőkével. A vizsgálati mintában 17 625 személy szerepelt; valamivel több férfi (8874), mint nő (8751). A feltett kérdések és változók között, a nemre és korra vonatkozók mellett, a felmérés az alanyok vagyoni helyzetére, képzettségére és családi állapotára volt kíváncsi. A munkafeltételeket és -körülményeket illetően a foglalkoztatás típusára (munkáltató, alkalmazott), a betöltött pozícióra, a munkában eltöltött évekre, a hetente munkával töltött órák mennyiségére és a munkavállalót munkája során érő stressz mértékére kérdeztek rá. Az egyének egészségügyi és jóléti helyzetét mérő szempontok között az általános egészségügyi állapot, a depresszió mértéke, az életminőség, a mozgáskorlátozottság és az alacsony kognitív képességek szerepeltek. Érdekes, hogy mérték a domináns kéz szorításának erősségét is, amiből az erőnlétre vonatkozóan voltak le következtetéseket.

Az eredményeket tekintve a mintában szereplők átlagéletkora 71 év volt, és a nagy többség párkapcsolatban élt. A 16 ország közül, amelyben az adatgyűjtést lebonyolították, Lengyelországból érkezett a legkevesebb (523), Észtországból a legtöbb (2392) visszajelzés. A vizsgálatban részt vevők 4,3%-a, mindössze 755 fő volt aktív munkavállaló. Mint kiderült, a célcsoportban a dolgozók többnyire férfiak, és a megadott korosztályon belül is a fiatalabbak közé tartoznak. Emellett magasabb végzettséggel rendelkeznek és vagyonosabbak is a hasonló korú nyugdíjasoknál, valamint az önálló vállalkozók aránya is egyértelműen köztük magasabb. A munkahelyi stressz mértékét és az egészségügyi állapotot vizsgálva is számukra kedvezőbb a helyzet.

² A nyugdíjasok esetén az utolsó munkahely saját bevallás alapján történő jellemzőit vették alapul minden munkahelyet érintő kérdésben.

1. ábra: A rossz szubjektív egészségi állapot, a depressziós tünetek, a gyenge életminőség, a mozgáskorlátozottság, az alacsony kognitív képességek és a gyenge kézszorítás előfordulása még dolgozó (working), illetve nyugdíjas (retired), 65–80 éves férfiak és nők körében, százalékokban (n = 17.625)

A szerzők a tanulmány zárásaként három fő megállapítást tesznek. Először is, minden harmadik 65 és 80 év közötti dolgozó önálló vállalkozó vagy magas pozícióban dolgozik a szakterületén. Az előbbi esetet talán az elérhető nyugdíj csekélyebb mértéke, míg az utóbbit a betöltött pozíció és a munka élvezete okozhatja. Másodszor, a nyugdíjkorhatárt túllépő munkavállalók között sokkal kisebb a munkahelyi stressz mértéke; jobbak a pszicho-szociális feltételeik, valamint fizikai és mentális jellemzőik is. Összességében véve a szerzők megállapításai egybehangzóak a jelenlegi kutatások irányával, azok következtetéseivel, ugyanakkor kihangsúlyozzák a témakör további, részletekbe menő vizsgálatának szükségességét. Erre különösen a gyorsan változó-alakuló európai munkaerő-állomány miatt hívják fel a figyelmet.

TÁRGYSZAVAK: időskorúak, munkavállalás, munkakörülmények, nyugdíjas, SHARE, Európa

HORVÁTH BALÁZS

7/2018

A hazaköltöző gyermekek hatása a szülők jóllétére Európában

Marco Tosi – Emily Grundy: Returns home by children and changes in parents' well-being in Europe

Social Science & Medicine, 2018. 200. sz. 99–106. p.

DOI: [10.1016/j.socscimed.2018.01.016](https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2018.01.016)

Az elmúlt fél évszázadban a generációk közötti együttélés drámai módon csökkent a nyugati országokban. Mostanában a trend kezd megváltozni, mert néhány

országban az ilyen típusú együttélés terjedése figyelhető meg, aminek okai a munkanélküliségben, a nem túl biztató álláskilátásokban és a pénzügyi nehézségekben keresendők. Számos tanulmány vizsgálta a felnőtt gyermekek szülői házból való kilépésének és visszatérésének okait. A nemzetközi összehasonlítást is magában foglaló dolgozatok többsége arról számol be, hogy a gyermekkel való újraegyüttélés depressziós körtünettel és rosszabb egészségi állapottal is járhat az idős szülők körében.

A felnőtt gyermekek egy része soha nem költözik el a szülői házból, mások a családi fészek elhagyása után idővel visszatérnek. Ez utóbbinak két oka van: vagy az ő szükségleteik kielégítésében számítanak szüleik segítségére, vagy a szülőknek kell támogatást nyújtaniuk, ami sokszor nem pénzbeli, hanem gondozás jellegű. E tanulmány vizsgálatának középpontjába az idősek jóllétének változását állítja, beleértve a hatalom érzését, az autonómiát, az örömet és az önmegvalósítást.

A felnőtt gyermek(ek) hazaköltözése általában stresszt okoz a szülőknek, mert a „kiürült fészek” normális működése szakad meg. A szülők többsége élvezi függetlenségének megnövekedését, amikor gyermeke elköltözik, és az „üres fészek” újbóli betöltése megzavarja ennek az állapotnak a nyugalomát. A szülők gyermekeik kirepülését felnőtté válásuként élik meg, visszatelepülésükkel újra gyermeknek tekintik őket. Az általánostól eltérően sok szülő örül gyermeke hazatérésének, a közös örömeik megosztásának, a mindennapok együttes megélésének. Ilyen esetekben a „bumeráng gyermekek” jó társaságot jelentenek szüleiknek, növelik jóllétüket és javítják egészségi állapotukat.

A hazaköltözést gyakran motiválja az anyagi források beszűkülése, például a munkanélküliség, a házasság (együttélés) felbomlása vagy a felnőtt gyermek fizikai és mentális egészségének megromlása. Állásvesztés vagy jövedelemcsökkenés esetén több gyermek a probléma megoldásaként a hazaköltözést választja, ami átmenetileg segít az egyén jövedelmi, lakhatási és érzelmi gondjain. Amikor a szülő gyermekének gondját, stresszes életvitelét látja, maga is gyakran jóllétének mérséklődését és egészségének romlását éli meg. A gyermek állásvesztése, házasságának (élettársi kapcsolatának) felbontása mérsékli a szülők jóllétének érzését, étellel való megelégedettségét, házasságának minőségét.

Európában eltérő hatások érvényesülnek a fiatalok hazaköltözését illetően. Észak- és Nyugat-Európa országokban, ahol a jóléti államok hosszú ideje jelentős támogatást nyújtanak a munkanélkülieknek és a megbetegedettnek, más választ kínálnak az ilyen helyzetbe

kerülőknek, mint Dél- és Kelet-Európában. E két utóbbi országcsoportban a társadalom tagjainak önmegvalósítási szintje és autonómiája is kisebb, mint az Európa szerencsésebb felében élőknek. Dél- és Kelet-Európában a családok attitűdjei sokkal konzervatívabbak, és a családi egymásrautaltság jóval tradicionálisabb, mint Nyugat- és Észak-Európában. Dél-Európában például gyenge a társadalmi támogatások rendszere, magas a saját tulajdonú lakások aránya, a lakásbérlet nem népszerű, ami befolyásolja a fiatalok szülői házból való el- és visszaköltözését. Egy másik dolgozat azt találta, hogy a katolikus Európában (főleg Dél-Európában) a gyermekek hazatérése az együttélés öröme miatt pozitív hatással van szüleik egészségére. Kelet-Európában a rendszerváltás után a jóléti állam meggyengült, ami elősegítette a generációk közötti együttélést és a családi értékek újrafelfedezését.

Az elmúlt évtized gazdasági válsága miatt megemelkedett a felnőtt gyermekek családi támogatásból eredő szükséglete, ami szintén növelte az együttélések arányát. Különösen Görögországban okozott a krízis jelentős életminőség-romlást és komoly következményekkel járó gazdasági nehézségeket.

A tanulmány szerzői kutatásukban a Felvétel az egészségi állapotról, öregedésről és a nyugdíjazásról Európában (Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe – SHARE) című longitudinális összeírás adatait használták fel. Az 50 évesek és idősebbek (valamint partnerük) képezték a megfigyelés tárgyát. 2007-től 2015-ig több hullámban meginterjúvolták a minta tagjait. Kizárták a mintából azokat, akik nem saját országban élnek, mert a bevándorló lét megváltoztathatja az idősök életminőségét. Végül Dél-Európa (Olaszország, Spanyolország, Portugália és Görögország), a korábbi kelet-európai blokk (Szlovénia, Cseh Köztársaság, Észtország és Lengyelország), Nyugat-Európa (Ausztria, Franciaország, Luxemburg, Belgium, Németország és Svájc), Észak-Európa (Hollandia, Svédország és Dánia) összesen 17 országa került a mintába.

Az életminőséget 12 adattal mérték, amit a humán-szükségletek elméletéből vezettek le. Az életminőséget kifejező pontszámok 12 és 48 közé estek, ahol a magasabb pontszám a jobb életminőséget jelenti. Azt is vizsgálták, hogy az el-, majd visszaköltözött gyermek mellett van-e olyan testvér, aki még otthon lakik, mert feltételezték, hogy másképpen hat a szülők életminőségére az, ha a korábban elköltözött gyermek „üres vagy részben teli fészekbe” tér haza. A hazaköltöző gyermekek vizsgálták a munkaerő-piaci helyzetét, a képzésben való részvételét és a családi állapotát. A referenciacsoportba

azok a szülők kerültek, akiknek nem volt hazaköltöző gyermeke. Külön elemezték azokat a hazatérő személyeket, akik kevesebb mint 6, illetve több mint 6 éve költöztek el szüleiktől.

Az egészség meghatározásához felmérték a krónikus betegségek számát, a mozgáskorlátozottságot, a napi tevékenységek végzésével (öltözködés, étkezés, WC-használat, fürdés, zuhanyozás, ágyazás, szobán belüli mozgás) és az eszközhasználattal járó (melegétel-készítés, élelmiszer-vásárlás, telefonálás, gyógyszerbevitel, pénzkezelés) korlátozottságot.

A szerzők lineáris regressziót alkalmaztak vizsgálataik során. A megfigyelt idős házaspároknak csak 2%-a (1070) élt hazaköltözött gyermekével együtt. A szülők átlagos életminősége 38 pontot jelentett a 12-től 48-ig terjedő skálán. A hazaköltözött gyermekek átlagos életkora 36 év volt, az összes visszatérő 40%-a lány. 71%-uk foglalkoztatottként, 12 munkanélküliként, míg 17%-uk munkaerőpiacon kívüli szereplőként élte életét. 56%-uk még nem volt házas, 12%-uk elvált vagy külön élt a párjától. A felnőtt gyermekek 40%-a kevesebb, mint 5 éve hagyta el a szülői házat. A vizsgálat eredményei szerint a szülők életminősége romlik, ha a gyermek hazaköltözik. Ez a romlás akkor a legnagyobb, amikor a gyermek a munkanélküliség miatt költözik haza. A szülők életminősége emelkedik, amikor a gyermek megházasodik vagy élettársi kapcsolatot létesít. A romló életminőség együtt jár a krónikus betegségek, a különböző (napi és eszközhasználati) korlátozottságok számának emelkedésével. Ez a hatás kisebb (vagy eltűnik), amikor a szülők egyik otthon élő gyermekéhez érkezik haza az évekkel korábban elköltözött testvér. A több mint 5 éve elköltözött gyermek hazatérése a szülők életminőségére negatívan hat, míg a néhány év után visszatérteknél nem mértek ilyen különbséget. A szerzők szabadkoznak, hogy mintájuk kicsi, ezért az alcsoportokba tartozó egyedek számossága miatt következtetésüket óvatosan kell kezelni. Az alacsony válaszadási arány miatt Belgiumot és Svájcot kizárták az elemzésből. A magas lemorzsolódási arány is nehéz helyzetbe hozta a kutatókat. A kutatás mégis nagy jelentőségű, mert rámutat arra, hogy a hazaköltöző felnőtt gyermekek miként változtatják meg idős szüleik életminőségét.

TÁRGYSZAVAK: fiatalok el- és visszaköltözése, szülők életminősége, jóllét, családi állapot, SHARE, nemzetközi összehasonlítás, regionális összehasonlítás, Európa

8/2018

A fiatal felnőttek vándorlási szándékai Európában. Többszintű, összehasonlító elemzés

Allan M. Williams – Calvin Jephcote – Hania Janta – Gang Li:
The migration intentions of young adults in Europe:
A comparative, multilevel analysis

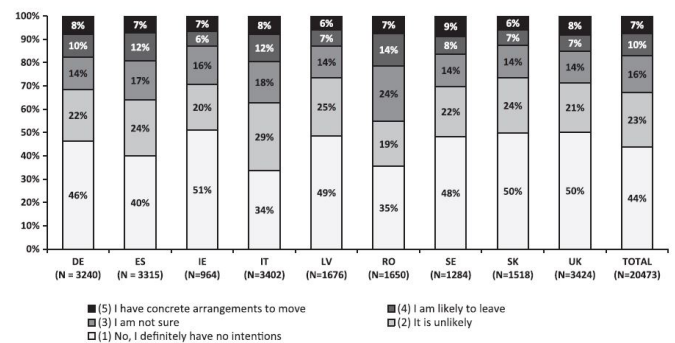
Population Space and Place, 2018. 1. sz. 1–16. p.

DOI: [10.1002/psp.2123](https://doi.org/10.1002/psp.2123)

A kivándorlásra vonatkozó szándékok hosszabb ideje a kutatói érdeklődés körébe tartoznak, ami tovább erősödik a gazdasági válságok idején vagy a vándorlások rendjét érintő olyan változásoknál, mint amilyen az Európai Unió keleti bővítése volt. Ennek további nyomatékot adott a fiatalok fokozódó vándorlási hajlandósága Európában, a 2008-as gazdasági válságot követően. A vándorlás valószínű mértékéről folytatott vitáknak újabb lendületet adott az Egyesült Királyság Európai Unióból történő kiválásáról (Brexit) 2016-ban tartott népszavazás, amelynek egyik fontos tényezője volt a bevándorlásellenes politikai média és néphangulat, hangsúlyosan károsnak minősítve az európai unióbeli mozgási szabadság gyakorlatát a nemzeti határőrizet szempontjából. Általában több a spekuláció, mint a bizonyíték ezzel a vitás kérdéssel kapcsolatban. Ahol pedig lenne empirikus bizonyíték a jövőbeli vándorlási szándékokat illetően, ez nem tud egyértelművé válni a módszertani különbözőségek, az alacsony elemszámú minták, illetve az egyes országokban végzett vizsgálatokból történő extrapoláció nehézségei miatt. Az eddigi tanulmányok többnyire inkonzisztens terminológiát használva hol a vándorlással kapcsolatos „terveket”, hol „kívánságokat”, „szándékokat” vagy „óhajokat” emlegetnek, különféle időtávokat alkalmazva, például a következő 1, 2, 3, 5 vagy 10 évre vonatkozóan. Így a korábbi hasonló kutatások eredményeinek összehasonlítása használható politikai döntések szempontjából nehezen megoldható kihívást jelentett. Ráadásul az utóbbi években a vándorlások jövőjére vonatkozó megnövekedett érdeklődés elsősorban a diákok mobilitására koncentrált, viszonylag kevés érdeklődést mutatva a nem diákok iránt.

Az itt ismertetett tanulmány viszont a 16–35 éves, nem tanuló adatszolgáltatókra fókuszál. A vizsgálat alapjául egy széles körű online adatfelvétel szolgált, amelyet kiegészítettek különböző aggregált társadalmi-gazdasági mutatókkal, többszintű regresszioelemzést alkalmazva. Ennek során különféle motivációs tényezőket és akadályokat vizsgáltak a fiatalok egy éven belüli vagy a következő 5 évre vonatkozó vándorlási szándékait illetően.

A vizsgálatból kiderül, hogy a szereplő 9 ország összességét tekintve a 16–35 éves nem tanuló válaszadók 17%-a valószínűleg kivándorol egy éven belül, közülük egy jelentős kisebbség már konkrét tervekkel is rendelkezik. Az országok között ugyanakkor számottevő különbségek vannak, Románia adatszolgáltatói mutatják a legerősebb szándékot (21%), az írek, szlovákok és lettek a legkisebbet (13%). A mobilitási hajlandóság mindenütt jelentősen megnő, ha a kérdés a következő 5 évre vonatkozóan merül fel. Az országok összességét tekintve itt már 30% nyilatkozott úgy, hogy valószínűleg kivándorol, vagy már konkrét intézkedéseket is tett ez ügyben. Románia itt is az élen van (41%), a sorban Olaszország (39%) és Spanyolország (35%) követi. A szlovák adatszolgáltatók mutatták a legalacsonyabb vándorlási szándékot (22%), az egyesült királyságbeliek (25%), valamint Írország és Lettország (mindkettő 26%) előtt. Ezek a megállapítások különösen meglepőek Írország esetében, ismerte az ír emigráció történetét, de mutatkoznak eltérések az Európai Unióhoz különböző időpontban csatlakozott kelet-európai országok között is. Az mindenesetre egyértelmű, hogy Románia tűnik a kivándorlásban leginkább feltörekvő országnak, igazolva a gazdasági tényezők szerepét, a neoklasszikus vándorlási elméleteknek megfelelően.

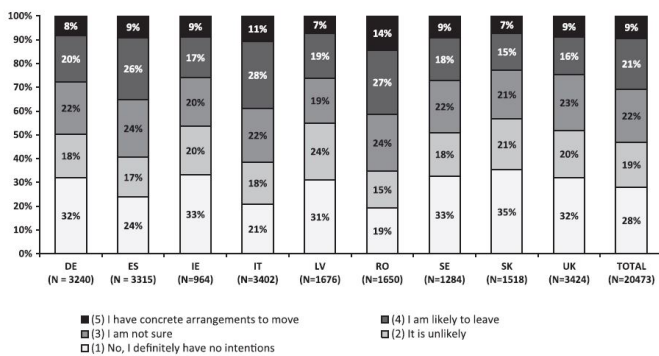
1. ábra: 16–35 évesek egy éven belüli külföldre költözési szándékai legalább fél évre

A hazájukban létfenntartásukért küzdő személyek, a jövedelem és képzettség nélküliek hajlamosabbak kivándorlást tervezni. Mivel Románia csak nemrég kapott szabad bejárást az Európai Unió munkaerőpiacára, a fejlettebb országokba történő kivándorlás még egy darabig viszonylag magas szinten folytatódhat. Ugyanakkor a korábban, már 2004-ben csatlakozott Lettország és Szlovákia adatszolgáltatói sokkal alacsonyabb elvándorlási szándékokat mutatnak. Ez felveti azt a kérdést, hogy itt a kivándorlási csúcson túl vannak-e –

legalábbis a belátható jövőt illetően –, tekintettel a szülőhazájukban megváltozott lehetőségekre és életszínvonalra.

Jelentős korlátai is vannak a mobilitásnak; az egyik ilyen középszintű tényező az erős családi kötődés. Több nemrég végzett vizsgálat alátámasztja, hogy a kivándorlási szándék gyengül, ahol fontosnak tartják a családdal maradáskor.

Ami a szándékok mikroszintű tényezőit illeti, jelen vizsgálat szerint többféle, nem gazdasági jellegű motiváció is érvényesül. Demográfiai szempontokat tekintve a potenciális európai vándorlók többnyire férfiak, fiatalabbak, városiak, magasabban képzettek, továbbá van már belföldi mobilitási tapasztalatuk. Vannak azonban országok közötti különbségek. Románia például itt is más jellemzőket mutat, mivel itt a nők és az alacsonyabban iskolázottak inkább jelentkeznek elvándorlási szándékokkal. A „vándorló személyiség” kategóriájának létezésére vonatkozó friss kutatásokat megerősíti a jelen vizsgálat, amennyiben a kalandvágy szerepét is megállapítja, elsősorban Németország és az Egyesült Királyság fiataljainak kivándorlási szándékaival kapcsolatban. Összefoglalva, a vizsgálatba bevont 9 ország összevetése azt mutatja, hogy a fiatalok vándorlási szándékait illetően vannak mind kifejezetten országspecifikus befolyásoló tényezők, mind pedig statisztikailag jelentős különbségek makroregionális szinten (az északi, déli és keleti országok között).

2. ábra: 16–35 évesek 5 éven belüli külföldre költözési szándékai legalább fél évre

Az egyes oszlopokban lévő százalékok jelentése (fentről lefelé):

- már intézkedtem a kivándorlásom ügyében
- valószínűleg kivándorlok
- még nem döntöttem
- nem valószínű, hogy kivándorlok
- nem szándékozom kivándorolni.

Az országok betűjelei:

DE = Németország; ES = Észtország; IE = Írország; IT = Olaszország; LV = Lettország; RO = Románia; SE = Svédország; SK = Szlovákia; UK = Egyesült Királyság; Total = Összesen.

A jövő vándorlási irányainak vizsgálata hosszabb ideje a ki- és bevándorlás országos és regionális következményeivel foglalkozó politikai elemzők érdeklődési körébe tartozik. Jelen tanulmány elsősorban azt kívánta kiemelni, hogy jelentős figyelmet kell fordítani az Európai Unión belül a nemzetközi vándorlás várható alakulására, valamint a makroregionális és országok közötti különbségekre is.

TÁRGYSZAVAK: kivándorlás, vándorlási szándék, fiatalok, többszintű regresszióelemzés, nemzetközi összehasonlítás, regionális összehasonlítás, Európai Unió

RÓZSA GÁBOR

9/2018

Adatbázis a bevándorlók haláleseteiről az Európai Unió déli határai mentén talált holttestek alapján

Tamara Last – Giorgia Mirto – Orçun Ulusoy – Ignacio Urquijo – Joke Harte – Nefeli Bami – Marta Pérez Pérez – Flor Macias Delgado – Amélie Tapella – Alexandra Michalaki – Eirini Michalitsi – Efi Latsoudi – Naya Tselepi – Marios Chatziprokopiou – Thomas Spijkerboer: Deaths at the borders database: evidence of deceased migrants' bodies found along the southern external borders of the European Union

Journal of Ethnic and Migration Studies, 2017. 5. sz. 693–712. p.

DOI: [10.1080/1369183X.2016.1276825](https://doi.org/10.1080/1369183X.2016.1276825)

Már az 1980-as évtized végétől számos kísérlet történik az Európai Unió külső határainak engedély nélkül történő átlépésére. Ezek a próbálkozások az Európai Unió területére való titkos, szabályozatlan bejutásra különféle kockázatokkal, sőt életveszéllyel járnak. A határ menti halálozások közé sorolhatók a hajótörés során bekövetkező fulladások, a hajókon vagy a szárazföldi határokhoz közeli, lakatlan, vad területeken elszenvedett teljes kiszáradás vagy kihűlés esetei, továbbá a közvetlen vagy közvetett fegyveres erőszak (lövöldözések, taposóaknák) végzetes következményei. Az utóbbi évtized során az Európai Unió déli határainál – pontosabban Görögország, Olaszország, Málta, Spanyolország és Gibraltár külső határain – egyre nőtt a határ menti halálozások száma. Bár az utazást sokan túlélnek, létrehoztak egy adatbázist a határoknál bekövetkezett halálozásokról, és ezekkel foglalkozik az itt ismertetett tanulmány is.

Sok olyan embernek nincs nyoma, aki odaveszett az Európai Unió déli külső határain való átjutás kísérlete

során, esetleg a vizsgálatba bevont területeken kívül találták meg és temették el őket. Ezért nem szerepelnek adataik a Határ menti halálozások adatbázisában, vagyis az adatbázis nem tartalmazza az Európai Unió külső határainál történt halálozások teljes számát. Az Európai Unió déli tagállamaiban megtalált holttestekhez tartozó adatok feldolgozása alapján mégis számos értékes információhoz jutottak a kutatók. Az összeállított anyag 48 változót tartalmaz, köztük 12 az alkalmazott eljárásokra, 10 a személyek egyedi jellemzőire és 15 a halálozás helyére, idejére, okára és körülményeire vonatkozik.

1. ábra: A Határ menti halálozások adatbázisához gyűjtött adatok helyszínének térképe

Egyes helyeken a határ menti haláleseteket egész más módon regisztrálták, mint az egyéb halálozásokat, elsősorban a halotti bizonyítványokba felvezetett információt illetően. Sok esetben, ha nem is mindig, azért hiányoztak az információk, mert a személyt nem tudták azonosítani. Az a tény azonban, hogy az adatbázisba felvett személyek kétharmada azonosítatlan maradt, nem lehet magyarázat az összes adathiányra, mivel a személyes adatok helyett számos más részletet meg lehetett adni, például a test megtalálásának helyére és körülményeire vonatkozó leírást.

A Határ menti halálozások adatbázisa az első longitudinális és földrajzilag átfogó gyűjteménye az EU-tagállamok határainak szabályozatlan körülmények között történt átlépése során elhunyt személyekre vonatkozó adatoknak. A kiterjedt, rugalmas és módszeres munkának, valamint a kutatói gárda elkötelezettségének köszönhetően az adatbázisba lényegében minden olyan eset bekerült, amelyet a határ menti halálozásokra vonatkozóan a felsorolt országok halálozási nyilvántartásai is tartalmaztak, kivéve néhány olyan helyszínt, ahol a kutatás nem volt lehetséges. Az adatbázis megbízható minimumbecslést nyújt az 1990 és 2013 között irreguláris határátlépés kapcsán meghalt személyek számáról, és a benne szereplő adatok hozzájárulnak

az Európai Unióba szabályozatlan körülmények között bevándorolt népességre vonatkozó ismeretekhez is.

A halálozási nyilvántartási rendszerek korlátozottan képesek információt szolgáltatni a határ mentén halált szenvedett személyekről. Először is csak azok a személyek kerülnek be a rendszerbe, akiknek a testét az adott rendszer joghatósága területén találták meg; másodszorban jelentős eltérések vannak a feldolgozható adatok milyenségét és mennyiségét illetően. Mégis, a közel három évtized során a szabálytalan határátlépők holttestével kapcsolatos intézkedések olyan eljárások sorozatát indították el, amelyekben különféle állami hatóságok is részt vettek, és amelyeknek hivatalos adatait az államok összesíthetik, valamint azonosítási célra, a családok értesítése, a következmények megállapítása és a politikai tennivalók áttekintése érdekében hozzáférhetővé tehetik. A szabálytalan határátkelés során elhunytak adatainak felvétele itt is az állami szervek városi és tartományi szintjein történik, az 1800-as évektől működő halálozási nyilvántartási rendszerek megszokott, automatikus jellegének megfelelően. Ez igaz olyan országokban is, mint Marokkó vagy Törökország. Így ugyanolyan adatgyűjtési módszereket lehetne alkalmazni az adatbázis kiterjesztésére más területeken is, ahol határ menti halálesetek történnek.

A halotti bizonyítvány megfelelő dokumentum, hogy a hivatalos nyilvántartás alapjául szolgáljon. Ha jól töltik ki, bőséges információt szolgáltat az elhunyt személyére, az alkalmazott eljárásokra és a halálozás körülményeire vonatkozóan. Forrásértékét viszont korlátozza, ha nehezen hozzáférhető, illetve hibás a regisztráció. Sok esetben a köztisztviselőket emlékeztetni kell kötelezettségükre a halálesetek tisztázása és nyilvántartásba vétele, a halotti bizonyítványba felveendő részletek ügyében, akkor is, ha az elhunytat nem sikerül azonosítani. Egyes helyeken a helyi hatóságoknak sürgősen módosítaniuk kellene a határ mentén bekövetkezett halálesetek regisztrálását, mégpedig vagy a meglévő szabályozások tényleges érvényesítésével (például az öntörvényű nyilvántartások ellenében Görögországban és Olaszországban, különösen a szicíliai Agrigento tartományban), vagy a szabályozás megváltoztatásával, hogy az egyáltalán alkalmas legyen az irreguláris határátkelésben részt vevők regisztrálására (Máltán és Gibraltáron).

Azon túl, hogy betekintést nyújt az irreguláris bevándorlók határ menti haláleseteinek kezelésébe az Európai Unióban, a Határ menti halálozások adatbázisa új adatokat is szolgáltat, amelyek összevethetők a sajtóból

származó számokkal, és ezáltal pontosabbá tehetők a meglévő becslések és halálozási arányszámok. Az adatbázis eltérő trendet mutat ki az 1993 és 2013 közötti időszokról a UNITED¹ halottakról szóló listájával és az Európa-erőd bloggal² összehasonlítva, ami felveti a határ menti halálozásokat tárgyaló média hatásainak kérdését. Az adatbázis részletezettsége lehetőséget ad arra is, hogy esetenkénti összehasonlítást végezzenek más adatforrásokkal a felmerült kérdések tisztázására.

Az adatbázist összeállítását követően szabad hozzáférésűvé tették mind a kutatói közösség, mind a civil társadalom és a politikai döntéshozók számára. Az adatok egyénre lebontva jelennek meg, elkülönítve minden egyes személyt, illetve testük sorsát. Így a Határ menti halálozások adatbázisa bizonyítékokkal szolgál egy aktuális, erős politikai töltettel bíró uniós problémával kapcsolatban, egyúttal emlékeztetve az irreguláris bevándorlás egy elgondolkoztató oldalára, amelyet mindnyájan hajlamosak vagyunk figyelmen kívül hagyni.

TÁRGYSZAVAK: illegális vándorlás, országhatárok, halálozás, nyilvántartás, halotti bizonyítvány, adatbázis, Európai Unió

RÓZSA GÁBOR

10/2018

A termékenységi átmenetben mutatkozó tendenciák a fejlődő világban: az oktatás szerepe

John Bongaarts – Barbara S. Mensch – Ann K. Blanc:
Trends in the age at reproductive transitions in the developing world: The role of education
Population Studies, 2017. 2. sz. 139–154. p.
DOI: [10.1080/00324728.2017.1291986](https://doi.org/10.1080/00324728.2017.1291986)

A harmadik világot vizsgálva egyértelműen kijelenthető, hogy az elmúlt néhány évtized alatt jelentősen megnövekedett a lányok, nők oktatásban való részvétele, ami várhatóan jelentős következményekkel jár a reprodukciós viselkedés tekintetében.

¹ UNITED interkulturális akció: európai hálózat a nacionalizmus, rasszizmus, faszizmus ellen, a bevándorlók és menekültek támogatásáért.

² Az Európa-erőd (Fortress Europe) azt a kizárási politikát jelenti, amellyel egyes európai kormányok szinte lehetetlenné kívánják tenni bevándorlók legális bejutását Európába. Az Európa-erőd blogot Gabriele Del Grande újságíró indította el, felsorolva mindazokat a halálos kimenetelű baleseteket, amelyek a sajtóban megjelentek. E források szerint 1988 óta mintegy 19 ezren vesztették életüket a tengeren történő átkelés kísérlete során.

A tanulmány azt kutatja, milyen hatással bír a nők iskolázottsága az első szexuális együttlét, az első házasság és az első gyermek születésének időpontjára. A szakirodalmi áttekintést egy részletes empirikus vizsgálat bemutatása követi, melyhez a szükséges adatokat a Demográfiai és Egészségügyi Felmérés (Demographic and Health Surveys)¹ szolgáltatta. Az adatgyűjtés 1986 óta zajlik 43 harmadik világbeli, ázsiai, észak-afrikai, latin-amerikai és karibi ország vizsgálatával.

A legutóbbi DHS felmérést 2010-ben hajtották végre. Az eredmények alapján elmondható, hogy a fent említett fontos életesemények időpontjai régióként jelentős eltérést mutattak. Példaként említik, hogy míg Afrikában (Észak-Afrika kivételével) a nők átlagosan 20,9 éves korban szülik meg első gyermeküket, addig ez az átlagéletkor Ázsiában, Észak-Afrikában, Latin-Amerikában és a Karibi-térségben a 22,2 és a 22,8 évet is eléri.

Az életciklusok főbb állomásainak korévei tovább emelkedtek 1993 és 2010 között mind Fekete-Afrikában, mind Ázsiában és Észak-Afrikában. Az emelkedés a magasabb iskolázottság hatására a vártnak megfelelően alakult. Eltérés mutatkozott azonban Latin-Amerika és a Karibi-térség országaiban. Az első házasság megkötésének átlagéletkora nem változott, azonban a nők átlagosan fiatalabb korban szerezték meg első szexuális élményüket. A kutatók ennek magyarázatát a növekvő globalizációban és a Katolikus Egyház befolyásának csökkenésében vélték felfedezni.

A vizsgált régiók mindegyikére egységesen igaz, hogy az életciklusok állomásainak sorrendje egyforma. Az első szülés átlagéletkora magasabb, mint az első házasságkötésé, ennél viszont alacsonyabb az első szexuális együttlét átlagéletkora.

Egységesen igaz továbbá az is, hogy a középiskolát végzett nők esetében jelentősen megnőtt mind az első házasságkötés, mind pedig az első szülés átlagos életkora azokhoz képest, akik csak általános iskolai végzettséggel rendelkeztek. A szerzők kiemelik viszont, hogy nem ilyen szignifikáns a különbség az elemi iskolát végzett és az ennél alacsonyabb képzettségű nők között. A tanulmányban a szerzők további eredményeket is részletesen ismertetnek, diagramokkal szemléltetve.

Összességében elmondható, hogy a kutatás nagyjából 17 éve alatt a reprodukciós korú nők iskolázottsá-

¹ A Demographic and Health Surveys (DHS) országosan reprezentatív háztartásmintákon rendszeresen végrehajtott lakossági felvétel, amely a népesség, az egészségi állapot és a táplálkozás számos mutatószámára vonatkozóan szolgáltat adatokat.

gának jelentős javulását figyelték meg. Emellett pedig az is elmondható, hogy a vizsgált tendenciák összetételére és változásának ütemére négy tényező gyakorolt jelentős hatást. Az első az oktatási színvonal változásának gyorsasága. Azokban az országokban, ahol rövid időn belül gyorsan nőtt az oktatás minősége, várható volt az életciklus eseményeinek gyors változása is. A második tényező az oktatás kiterjesztése. A harmadik tényező a gazdasági és politika környezet által generált változások. És végül visszahúzó erőként hathat az oktatás minőségének esetleges csökkenése, magyarázva, az oktatás kiterjesztése nem feltétlenül jelenti a képzettség és a műveltség növekedését.

TÁRGYSZAVAK: reprodukív magatartás, fejlődő országok, globalizáció, oktatás, nők iskolai végzettsége, házasságkötés, első szülés, regionális összehasonlítás, Demográfiai és Egészségügyi Felmérés (DHS)

KÁLMÁN RITA

11/2018

Az oktatás hatása a halandóságra és az egészségi állapotra Romániában

Ofer Malamud – Andrea Mitrut – Cristian Pop-Eleches: The Effect of Education on Mortality and Health: Evidence from a Schooling Expansion in Romania *NBER Working Paper*, 2018. 24 341. sz. 1–55. p. DOI: [10.3386/w24341](https://doi.org/10.3386/w24341)

Közismert, hogy a képzettebb embereknek jobb az egészségük és kedvezőbbek az életkilátásaik is. A korreláció ellenére azonban az oksági kapcsolatot még nem sikerült bizonyítani. Az ezzel kapcsolatos tanulmányok többsége az Egyesült Államok és Nyugat-Európa területén végzett kutatások eredményeit foglalja össze. Nagyon keveset tudunk az oktatásnak az egészségi állapotra és a halandóságra gyakorolt hatásáról a közepes jövedelmű országokban, ahol az iskolázottsági szint is jóval alacsonyabb.

Az Egyesült Államokban az 1915 és 1931 között születettek vonatkozóan vizsgálták a tankötelezettségi törvény változásának hatását. Megállapították, hogy az iskolában töltött évek számának növekedésével szignifikánsan csökken a halálozás a következő tíz évben, másrészt a szubjektív egészségre is pozitív hatás mutatható ki. Az Egyesült Királyságban 1947 és 1972 között a tankötelezettségi kort előbb 14-ről 15 évre, majd 15-ről 16 évre emelték fel, ami az első elemzések szerint nem befolyásolta a halandóságot,

míg újabban azt találták, hogy szignifikánsan csökken a mortalitási ráta azoknál, akiket érintett a tankötelezettségi kor felemelése. Hollandiában is ehhez hasonló összefüggést tártak fel, de Svédországban, Dániában és Franciaországban ilyen kapcsolat létét nem tudták bizonyítani.

E tanulmány szerzői a Romániában lezajlott oktatási reform hatásait vizsgálták a halandóságra és az egészségi állapotra vonatkozóan. A II. világháború utáni években a romániai falvakban jellemzően a 4 osztályos elemi iskolába jártak a gyermekek. A másik iskolatípus a 7 osztályos általános iskola volt (amit később 8 osztályossá szerveztek át), a harmadik pedig a 11 évfolyamos iskola, amely általános és középiskolai oktatást nyújtott az oda járó tanulóknak. A háború után a kormány a fő figyelmet arra fordította, hogy a 4 osztályos iskolát minden gyerek végezze el. Az első öt éves terv (1955–1960) egyik fő feladata a 7 osztályos iskola kötelezővé tétele volt. Az 1960–1961-es tanévben a 4 osztályt végzetteknek már 90%-át beírták az ötödik osztályba. A 7 osztályos képzést először a városokban tették kötelezővé 1956-ban, ami 1961–1962-re teret nyert az egész országban. 1955 és 1965 között az általános iskolát végzettek száma fokozatosan emelkedett. A legnagyobb növekedést 1959 és 1963 között mérték, amikor négy év alatt 117 000 főről 330 000-re emelkedett a végzett tanulók száma, ami megmaradt a korai 1970-es években is.

Romániában az iskolakezdés korhatárát úgy állapították meg, hogy a szeptemberi tanévkezdés azokra a gyermekekre vonatkozzék, akik a megelőző naptári évben betöltötték a 6. életévüket. Az 1945-ben születettek 1951-ben voltak 6 évesek, így számukra az iskolakezdés ideje 1952 szeptembere volt. Ők 1956 őszén kezdték el az ötödik osztályt, és 1959 nyarán fejezték be a 7 osztályos általános iskolát. Az 1947-ben született évfázatra vonatkozott először a kötelező 7 osztályos oktatásban való részvétel. Végül csak az 1950-beli kohorsz számára vált teljessé a rendszer, amelynek tagjai az 1961–1962-es tanévben kezdték meg az ötödik osztályt és 1964 kora nyarán fejezték be a hetedik osztályt.

Az 1992. évi romániai census adataiból az 1944 és 1950 közötti évfázatoknál jól látszik a csak elemi iskolát (1–4 osztályt) végzettek számának gyors csökkenése. Ezzel párhuzamosan dinamikusan emelkedett az általános és középiskolát végzettek aránya. Megjegyezhető, hogy 1935 és 1944 között is folyamatosan emelkedett az iskolai végzettség szintje.

A szakadós regresszió modellt (regression discontinuity design) alkalmazó kutatók eredményei

azt mutatják, hogy a január 1-jei időpont után (első hetek) született gyermekek körében (az 1945, 1947, 1948 és 1949 januárjában világra jöttekre vonatkozóan) jelentősen csökkent a korábban születettekhez képest a csak elemi iskolát végzettek aránya. Az 1946 és 1950 januárjában születetteknél ez csak kisebb mértékben figyelhető meg, és nem jellemző az 1950 és 1953 közötti évjáratokra.

Az e tanulmány mintájában szereplő egyének 1944 és 1952 között születtek. Az iskolai expanzió főleg az 1945 és 1949 között született gyermekeket érintette, míg az 1950–1952-es évjáratokra a tankötelezettségi törvény érvényesítésének befejezési szakasza jutott. A szerzők az 1992. évi népszámlálás adataiból mérítettek; abban az évben az említett évjáratok 40–48 évesek voltak. Az 1944–1952. évekre vonatkozóan évenként 35 000–45 000 fő adatait dolgozták fel. A legmagasabb iskolai végzettségi szint mellett a census adatokat nyújt a mintába került személyek társadalmi és gazdasági jellemzőiről is (nem, nemzetiség, születési hely, munkaerő-piaci részvétel, foglalkozási státus). A román etnikumhoz tartozók aránya megközelítette a 90, a magyaroké a 7, a cigányoké a 1,5%-ot. Az átlagosan elvégzett osztályok száma 9,58 volt.

A népmozgalmi statisztika 1994 és 2016 közötti évekre vonatkozó adataiból megállapíthatók a 23 év alatt meghalt személyeket (születésük éve, hónapja, napja szerint). Az érintettek életkora ekkor 42 és 71 év közötti volt. (Egy itt idézett tanulmány szerint az oktatásnak a halandóságra gyakorolt hatása a legnagyobb mértékben 64 éves kor előtt mérhető). Romániában a születéskor várható élettartam 1994-ben 69,5, 2011-ben 74,2, 2016-ban 75,5 évet tett ki.

A migráció hatását is elemezték, megállapították, hogy a bevándorlásnak nincs hatása a kutatásra, a kivándorlók zöme ideiglenesen hagyta el Romániát, azzal a tervvel, hogy idővel hazaköltözik. Arra is választ kerestek, hogy az iskolai expanzióban érintettek körében nagyobb-e a migrációban való részvétel. A vizsgálat megállapította, hogy ilyen hatás nem mérhető.

Romániában a vezető halálok a szív- és érrendszeri betegségekkel kapcsolatos halálozás (44,6%), második helyen a rosszindulatú daganatok állnak (26,5%). A mintába került személyek 26%-a 1994 és 2016 között meghalt, legnagyobb arányban a 10,5 százalékpontot jelentő szív- és érrendszeri betegségben, ettől lemaradva, 7,7 százalékpontnyi mértékben rosszindulatú daganatban.

Az iskolai expanzióban részt vettek körében mérték a szubjektív egészségi állapot változásait is. Ilyen

problémát az érintettek 7,6%-ánál rögzítettek, akiknek látási, hallási, mozgáskorlátozottsági, memóriazavari vagy koncentrációképeségi, illetve kommunikációs gondjai voltak.

Az 1992. évi cenzusból azt állapították meg, hogy az iskolai reform kohorszainak tagjai a megelőző évjáratokhoz képest 1,2–1,6%-kal nagyobb valószínűséggel voltak foglalkoztatottak, azaz kedvezőbb munkaerő-piaci helyzetet értek el. A reformban érintett nők körében csökkent a termékenységi arányszám, amelynek mértéke 0,08 és 0,29 gyermek közötti volt.

Az iskolázottabb embereknek általában több a jövedelmük és jobb az egészségi állapotuk. Romániában elvileg mindenkinek egyenlő hozzáférése van az egészségügyi szolgáltatásokhoz függetlenül a beteg jövedelmi helyzetétől. A hálapénz azonban itt is befolyásolja a betegutakat és a kapott ellátás minőségét. A magasabb jövedelemnek az egészségi állapotra gyakorolt pozitív hatása azonban nem nyilvánvaló. A nagyobb jövedelem lehetőséget nyújt egészségtelen fogyasztási javak (alkohol, cigaretta stb.) beszerzésére is.

TÁRGYSZAVAK: oktatás, halandóság, egészség, Románia

HAJNAL BÉLA

12/2018

Emberek az Európai Unióban – statisztikák a személyek származásáról

People in the EU – Statistics on origin of residents
Eurostat Statistics Explained, 2018. február 22.

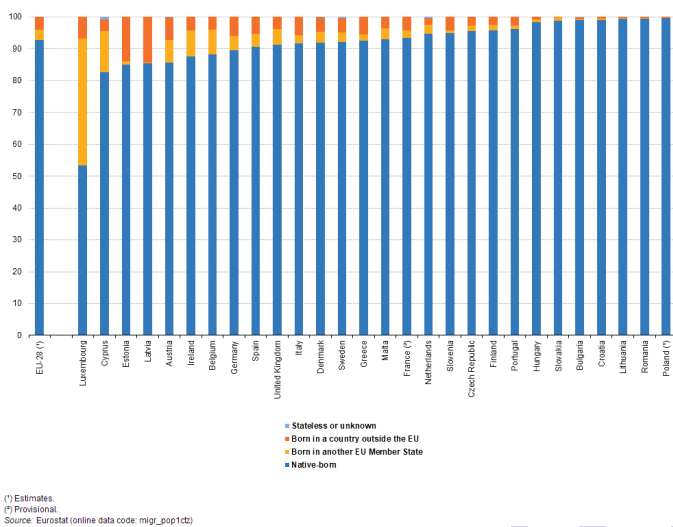
URL: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=People_in_the_EU_-_statistics_on_origin_of_residents

Az alábbiakban röviden ismertetett tanulmány az Európai Unió egyik meghatározó, *Emberek az EU-ban – kik vagyunk és hogyan élünk?*¹ című kiadványában jelent meg. E kiadvány az Európai Unió lakosságának kulturális sokszínűségét bemutató migrációs statisztikákat elemző gazdasági aktivitással, foglalkoztatási helyzettel, foglalkozással, képzettséggel stb. kapcsolatos szempontok és ismérvek mentén haladva. A cikk nyomtatott változata 2015-ben jelent meg, azonban 2017-ben döntés született arról, hogy naprakész adatokkal alátámasztva aktualizálják a kiadvány online változatának

¹ Az eredeti cím: *People in the EU: who are we and how do we live?*

tartalmát. Tekintve, hogy a tanulmány népszámlálási adatokra is nagymértékben támaszkodik, és az EU-tagállamok többségében ezt csak tízévenként hajtják végre, a szerzők felhívják az olvasók figyelmét arra is, hogy a bemutatott elemzések a friss adatokon felül a legutóbbi népszámlálási adatokra is visszautalnak.

A tanulmány mindenekelőtt leszögezi, hogy a kulturális sokszínűség – a belső értékén túl – képes hozzájárulni a gazdasági növekedéshez, a munkahelyteremtéshez, az innovációhoz és a versenyképességhez. A cikk a kulturális különbségeket a migrációs statisztikák összehasonlításával elemzi, az állampolgárság és a születési hely szerint dimenzionálva.

1. ábra Az Európai Unió és tagállamainak népessége születési hely szerint, 2016 (a teljes népesség %-ában)

A színek jelentése fentről lefelé:

- hontalan vagy ismeretlen;
- az EU-n kívüli országban született;
- az EU egy másik országában született;
- az adott országban született.

Forrás: Eurostat (online adatkód: migr_pop1ctz).

Az Eurostat bevándorlási statisztikai alapján az EU-28 tagországok lakosainak több mint 92%-a él abban az országban, ahol született, míg a teljes lakosság 4,1%-a született az Európai Unió kívül, és 3,1% született valamely más EU-tagállamban. Azonban ezek az arányok jelentős eltérést mutatnak tagállami szinten. Míg Luxemburgban a 2016. évi adatok szerint az őshonos lakosság az össznépesség 53,3 %-át teszi ki, addig Horvátországban, Romániában, Lengyelországban és Litvániában ez az arány eléri a 99%-ot.

Tagállamonként vizsgálva a más uniós országban születettek arányát, itt is jelentős eltérést tapasztalhatunk az EU-átlaghoz képest. Ahogyan azt korábban

már láttuk, az EU-28 országaira vetítve 3,1%-os részt jelent ez az adat, szemben Spanyolország 4,1, Ciprus 10,1 vagy Írország 8,1%-ával. Azonban mindezek közül messzemenően kimagaslik Luxemburg, ahol ez az arány megközelíti a 40%-ot.

A tanulmány azt is vizsgálta, milyen a származási ország szerinti összetétele azon lakosoknak, akik más EU-tagállamban élnek, mint ahol születtek. Az arányok itt a következők: a legtöbben (22%) Lengyelországból érkeztek. Ez jelentősen meghaladta a Romániában (13,7%), Németországban (8,9%), Franciaországban, Portugáliában, az Egyesült Királyságban és Olaszországban születettek 5,2–6,2%-át. Ezzel szemben nyolc olyan viszonylag kis tagállam volt, amelyekből a népességük kevesebb, mint 1%-ának megfelelő számú, az adott országban született személy élt az Európai Unió egy másik tagállamában: Svédország, Lettország, Dánia, Ciprus, Szlovénia, Észtország, Luxemburg és Málta.

A szocialista rendszer bukása után új elvándorlási hullám indult meg az EU-tagállamok felé, amely később, az unió bővítésével ismét erőre kapott, hiszen az új tagállamok lakosai már szabadon mozoghattak az Európai Unión belül.

A nők gazdasági aktivitása szerint vizsgálva a kutatók arra a következtetésre jutottak, hogy a 15 és 64 év közötti, gazdaságilag aktív korban lévő nők esetében, akik más EU-tagállamban születtek, mint ahol élnek, jóval magasabb volt az aktivitási arány (72%), mint a szülőhazájukban élő nők (67,7%) vagy az Európai Unió kívül született nők (61%) körében. A cikkben további elemzéseket olvashatunk arról, hogyan alakul ez az arány a foglalkoztatás és az iskolai-szakmai végzettség tekintetében.

A fentiek ismeretében a kutatók úgy vélik, hogy az Európai Unió viszonylagos gazdasági fellendülése és politikai stabilitása jelentős hatást gyakorolt a bevándorlásra, továbbá a célországokban a nemzetközi vándorlás a munkaerő-piaci hiányosságok megoldásának eszközeként is használható. Azonban a migráció önmagában nem fogja megfordítani a népesség elöregedésének az Európai Unió számos részén tapasztalt jelenlegi tendenciáját.

TÁRGYSZAVAK: bevándorlás, vándorlási statisztika, állampolgárság, gazdasági aktivitás, születés országa, nemzetközi összehasonlítás, Európai Unió

KÁLMÁN RITA